

Nr 259

Av fru Marklund m. fl., om en speciell form av förtidspension.

(Lika lydande med motion nr 230 i Första kammaren)

Strävandena att skapa trygghet vid invaliditet har det svenska folkpensionssystemet alltid förenat med strävandena att skapa trygghet på ålderdomen. Folkpensioneringen har varit ett kombinerat ålders- och invalidpensionssystem.

Tre stora utredningar har, sedan den första allmänna pensionsförsäkringen genomfördes år 1913, sysslat med folkpensionsfrågorna: 1928 års pensionsförsäkringskommitté, socialvårdskommittén — tillsatt år 1938 — samt 1958 års socialförsäkringskommitté.

Pensionsförsäkringskommitténs förslag ledde inte fram till någon förändring i förhållandet mellan ålders- och invalidpensionering. Socialvårdskommitténs förslag ledde år 1946 fram till att man för första gången fick olika regler för ålders- och för invalidpensioneringen. Ålderspensionen blev lika för alla utan inkomstprövning. Invalidpensionen blev beroende av inkomstprövningen.

Sedan 1940-talets slut och under så gott som hela 1950-talet arbetade olika utredningar med frågan om komplettering av folkpensionen med någon form av tilläggs- eller tjänstepension. Först 1959 års riksdag genomförde reformen om allmän tilläggspension.

Det förslag som 1958 års socialförsäkringskommitté lade fram ledde till införandet av det invalidpensionssystem vi har i dag. Inkomstprövningen slopades, värdebeständighet i relation till ett basbelopp med index infördes och genom tilläggspensioneringen skapades möjlighet att på grundval av intjänade pensionspoäng samt antagandepoäng uppnå en pensionsnivå som stod i ett bestämt förhållande till arbetsinkomsten.

1963 års pensionsförsäkringskommitté har under 1968 avgett ett betänkande, där man bland annat granskat de olika krav på förbättringar för unga handikappade och invalidiserade utan pensionspoäng som rests. Kommittén har också granskat en del andra oformligheter i det nuvarande systemet som hör ihop med de lågavlönades situation. Några förslag som ändrar systemet i grunden eller som kommer till rätta med dessa oformligheter har kommittén inte framlagt.

De siffror pensionsförsäkringskommittén redovisar styrker emellertid *Bihang till riksdagens protokoll 1969. 4 saml. Nr 259—269*

antagandet, att det kommer att dröja länge innan flertalet förtidspensionerade kan komma upp i någon högre pensionsnivå. Således hade endast 5 981 av 17 781 med delpension någon form av tilläggspension. Till bilden hör också att dessa personer inte kan få räkna sig till godo pensionspoäng för den eventuella arbetsinkomst de kan ha vid sidan av delpensionen.

Framräknar man vidare vilka som får tilläggspension om exempelvis 1 800 kronor om året kommer man fram till att det år 1978 — om tio år således — kommer att röra sig om 58 700 av de inalles 645 000 som 1978/79 beräknas komma att uppbära tilläggspension. De allra flesta kommer alltså att erhålla blygsamma pensionsbelopp. (Framräkningen är utförd av riksdagens upplysningstjänst på särskild begäran.)

I Danmark gjorde man år 1965 en uppdelning av ålders- och invalidpensioneringen i två delar. Invalidpensioneringen fick starkt inslag av kompensation för ett handikapp. Genom ett system med invaliditetsbelopp ovanpå ett grundbelopp samt ett tillägg benämnt »Erhvervsudygtighedsbeløb» jämte andra tillägg kan en invalidpensionär i Danmark komma upp i en årlig pension som betydligt överstiger ålderspensionen, oavsett tidigare arbetsinkomst eller pensionspoäng.

Det är självklart att även människor som blir handikappade i unga år har behov av att leva på en standard som överstiger absoluta minimum. De unga handikappade har liksom alla unga drömmen om att leva med i samhällsgemenskapen och att kunna ta del av samhällets service utan att i varje ögonblick behöva söka speciella bidrag.

Det torde också förhålla sig så, att tilläggspensioneringen för de lågavlönade — och flertalet handikappade och långvarigt sjuka tillhör låginkomstgrupperna — vid en förtidspensionering inte kommer att ge kompensation för handikappet på sådant sätt, att pensionen kommer att tillåta dem att leva ett liv på en levnadsstandardnivå som för genomsnittet.

Det finns således starka skäl som talar för behov av att komplettera socialförsäkringssystemet med en speciell förtidspensionsform, vars huvudsyfte bör vara att unga handikappade och handikappade och sjuka som inte kan komma upp i tillräckligt höga pensionspoäng (inberäknat antagande-poäng) tillförsäkras en pension som gör det möjligt för dem att leva ett standardmässigt drägligt liv.

Målsättningen bör vara att ge kompensation för de förluster i form av meddelaktighet i arbete och samhällsliv som ett livslångt handikapp medför. Målsättningen bör vara att tillförsäkra de handikappade en sådan pensionsnivå att de kan köpa de tjänster som de i dag i många fall måste be om eller via speciella understöds- och bidragsformer måste ansöka om.

Förtidspensioneringen måste parallelliseras med tilläggspensioneringen och följa basbeloppskonstruktionen och därmed bli värdebeständig. Det är önskvärt att pensionsnivån sätts så högt att det blir möjligt att slopa det kommunala bostadstillägget för förtidspensionärerna och de förtidspensio-

nerade ges möjlighet att hyra en fullvärdig bostad med anlitande av förtidspensionen.

Med hänvisning till det anförda föreslås,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer att frågan om komplettering av socialförsäkringssystemet med en speciell förtidspensionsform blir föremål för utredning och att förslag härom förelägges riksdagen.

Stockholm i januari 1969

Eivor Marklund (vpk) C. H. Hermansson (vpk) Gunvor Ryding (vpk)
